

УДК 631.162

ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Бровко Л.І., Капуш О.В.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Стаття присвячена дослідженню основних завдань, цілей та принципів ефективного управління капіталом підприємства. Проведене порівняння та аналіз головних етапів управління формуванням власного капіталу та залучення позикового капіталу підприємства. Наведений механізм управління капіталом підприємства в умовах нестабільності.

Ключові слова: власний капітал, позиковий капітал, управління капіталом, етапи управління формуванням капіталу, механізм управління капіталом в умовах нестабільності.

Постановка проблеми. В умовах економічної нестабільності в країні ефективне управління формуванням та використанням як власного, так і позикового капіталу, носить актуальний характер. Знаючи особливості управління капіталом, підприємець матиме змогу підвищити ефективність діяльності та встояти в конкурентному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в дослідження та вдосконалення методології управління формуванням та використанням власного і позикового капіталу зробили Л. А. Лахтіонова, В. М. Івахненко, О. Д. Василик, В. М. Опарін, О. М. Загородна, С. І. Шкарабан, К. В. Ізмайлова, М. Я. Коробов, Г. О. Кравченко, В. О. Мец, Є. В. Мних, П. Я. Попович, І. Д. Фаріон, та інші. Однак, дане питання ще потребує подальшого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Основними цілями даної статті є синтез підходів та методів провідних науковців, які досліджували питання управління капіталом на підприємстві, в єдину найбільш оптимальну систему етапів формування та залучення власного та позикового капіталу в умовах економічної нестабільності в країні та суспільстві.

Мета статті. Метою дослідження є пошук виявлення основних принципів, завдань та етапів управління формуванням та використанням власного та позикового капіталу підприємства в умовах економічної нестабільності в країні, алгоритму проведення аналізу ефективності управління капіталом для отримання універсальних результатів аналізу з метою зведення механізму управління капіталом підприємства в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу. Ефективне управління капіталом, як основна складова системи управління, здатне забезпечити одержання і закріплення позитивних результатів господарської діяльності вітчизняних підприємств. Проте результативність їх роботи значною мірою залежить від глибини застосування аналізу для пошуку оптимальних управлінських рішень.

Управління капіталом здійснюють через систему принципів і методів розробки управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання [2, с. 11].

Ефективне управління капіталом підприємства забезпечується дотриманням наступних основних принципів [1, с. 29].

Рис. 1. Структура системи управління капіталом підприємства

Джерело: [2]

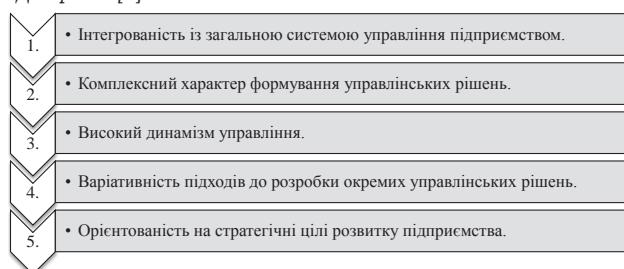

Рис. 2. Основні принципи ефективного управління капіталом підприємства

Джерело: Розроблено авторами за даними [1]

Головною метою управління капіталом є максимізація ринкової вартості підприємства, за рахунок чого забезпечується максимізація доходу власників підприємства в поточному і перспективному періодах.

Рис. 3. Основні завдання управління капіталом підприємства

Джерело: Розроблено авторами за даними [3]

Збільшення власного капіталу підприємства пов'язано, в першу чергу, з управлінням формуванням його власними фінансовими ресурсами. Основним завданням цього управління є забезпечення необхідного рівня самофінансування

розвитку господарської діяльності підприємства в майбутньому періоді.

Управління формуванням власного капіталу підприємства здійснюють за такими основними етапами [4, с. 112]:

1. Аналіз формування ВФР підприємства в попередньому періоді. Метою такого аналізу є виявлення потенціалу формування власних фінансових ресурсів і його відповідності темпам розвитку підприємства.

2. Визначення загальної потреби у ВФР. Визначають за формулою:

$$S_{ВФР}^{заг} = \frac{S_K^{заг} * Y_{ВК}}{100} - BK_0 + П_{спож}$$

де $S_{ВФР}^{заг}$ – сума потрібних власних фінансових ресурсів підприємства в планованому періоді;

$S_K^{заг}$ – сума потрібного капіталу (власного і залученого) на кінець планового періоду;

$Y_{ВК}$ – планована питома вага власного капіталу в загальній його сумі;

BK_0 – сума власного капіталу на початок планового періоду;

$П_{спож}$ – сума прибутку, яку планують спрямувати на споживання в плановому періоді.

Розрахована загальна потреба охоплює необхідну суму власних фінансових ресурсів, які формують за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх джерел.

3. Оцінка вартості залучення власного капіталу з різних джерел.

Таку оцінку проводять в розрізі основних елементів власного капіталу, який формують за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел, за результатами якої розробляють управлінські рішення стосовно вибору альтернативних джерел формування ВФР, що забезпечують приріст власного капіталу підприємства.

4. Забезпечення максимального обсягу залучення ВФР за рахунок внутрішніх джерел. Слід використовувати максимізацію сукупної їх суми:

$$ЧП + АВ = S_{ВФР}^{енітп} \rightarrow \max$$

де ЧП – планована сума чистого прибутку підприємства;

АВ – планована сума амортизаційних відрахувань;

$S_{ВФР}^{енітп}$ – сума власних фінансових ресурсів, які формують за рахунок цих внутрішніх джерел.

5. Забезпечення необхідного обсягу залучення ВФР із зовнішніх джерел. Має забезпечити ту їх частину, яку не вдалося сформуванню за рахунок внутрішніх джерел. Їх потребу із зовнішніх джерел розраховують за формулою:

$$S_{ВФР}^{зов} = S_{ВФР}^{заг} - S_{ВФР}^{енітп}$$

де $S_{ВФР}^{зов}$ – сума потрібних власних фінансових ресурсів з зовнішніх джерел;

$S_{ВФР}^{заг}$ – загальна потреба у власних фінансових ресурсах підприємства в плановому періоді;

$S_{ВФР}^{енітп}$ – сума власних фінансових ресурсів, яку планують залучити за рахунок внутрішніх джерел.

6. Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування ВФР. Процес цієї оптимізації ґрунтується на двох критеріях: забезпечення мінімальної середньозваженої вартості залучення ВФР та забезпечення збереження управління підприємством початковими його засновниками.

Управління залученням позикових засобів є цілеспрямованим процесом їх формування з різ-

них джерел і в різних формах відповідно до потреб підприємства в позиковому капіталі на різних етапах його розвитку.

Процес управління залученням позикових засобів підприємством здійснюється за такими основними етапами [5, с. 127]:

1. Аналіз залучення і використання позикових засобів в попередньому періоді. Метою є виявлення обсягу, складу і форм залучення позикових засобів підприємством. Результати визначають доцільності використання позикових.

2. Визначення цілей залучення позикових засобів у майбутньому періоді. Ці засоби залучає підприємство на строго цільовій основі, а саме: поповнення необхідного обсягу постійної частини оборотних активів; забезпечення формування змінної частини оборотних активів; формування обсягу інвестиційних ресурсів, якого не вистачає для інвестиційної діяльності; забезпечення соціально-побутових потреб своїх працівників; інші потреби.

3. Визначення граничного обсягу залучення позикових засобів. Максимальний обсяг цього залучення диктують дві основні умови: по-перше, граничний ефект фінансового левериджу, після якого обчислюють обсяг позикових засобів, що забезпечує ефективне використання власного капіталу; по-друге, забезпечення достатньої фінансової стійкості підприємства. З врахуванням цих вимог підприємство встановлює ліміт використання позикових засобів у своїй господарській діяльності.

4. Оцінювання вартості залучення позикового капіталу з різних джерел. Результати такої оцінки служать основою розробки управлінських рішень відносно вибору альтернативних джерел залучення позикових засобів.

5. Визначення співвідношення обсягу позикових засобів, що залучаються на коротко- і довгостроковій основі. Розрахунок здійснюють в розрізі окремих цільових напрямів їх майбутнього використання.

6. Визначення форм залучення позикових засобів. Форми диференціюють у розрізі фінансового кредиту, комерційного кредиту, інших форм.

7. Визначення складу основних кредиторів. Склад визначається формами залучення позикових засобів.

8. Формування ефективних умов залучення кредитів. До найважливіших з цих умов відносять: термін надання кредиту, ставка відсотка за кредит, умови сплати суми відсотка, умови сплати основної суми боргу та інші умови.

9. Забезпечення ефективного використання кредитів. Критерієм ефективності є показники оборотності і рентабельності позикового капіталу.

10. Забезпечення своєчасних розрахунків за отриманими кредитами. Для цього за найбільш крупними кредиторами можна заздалегідь резервувати спеціальний поворотний фонд.

Процес управління капіталом підприємства в умовах нестабільності базується на певному механізмі. Механізм управління капіталом є сукупністю основних елементів дії на процес розробки і реалізації управлінських рішень в області формування і використання капіталу підприємства в умовах економічної, соціальної та політичної невизначеності країни [1, с. 34].

У структуру механізму управління капіталом підприємства в умовах нестабільності входять такі елементи [2, с. 11]:

I. Система регулювання фінансової діяльності підприємства, яка включає в себе такі сфери, як: державне нормативно-правове регулювання фінансової діяльності; ринковий механізм регулювання фінансової діяльності підприємства (формується перш за все в сфері ринку капіталу в розрізі видів і сегментів); внутрішній механізм регулювання окремих аспектів фінансової діяльності підприємства (частіна регулюється вимогами статуту підприємства, окремі – фінансовою стратегією і цільовою фінансовою політикою).

II. Система зовнішньої підтримки фінансової діяльності підприємства, яка вміщує в собі: державне та інші зовнішні форми фінансування підприємства; кредитування підприємства; лізинг (оренда); страхування; інші форми (ліцензування, державна експертиза, селенг).

III. Система фінансових важелів, до яких відносяться: ціна та відсоток; прибуток і дивіденди; чистий грошовий потік; пені, штрафи, неустойки; інші економічні важелі.

IV. Система фінансових методів, до складу якої можна віднести такі методи, як: метод техніко-економічних розрахунків; методи дисконтування вартості; методи хеджування та диверсифікації; балансовий та експертні методи (методи експертних оцінок); методи нарощування вартості (компаундингу); економіко-статистичні та економіко-математичні методи; інші фінансові методи.

V. Система фінансових інструментів, яка містить такі елементи, як:

- а) платіжні інструменти (платіжні доручення, чеки, акредитиви і т. ін.);
- б) депозитні інструменти (депозитні договори, сертифікати і т. ін.);
- в) інструменти інвестування (акції, інвестиційні сертифікати і т. ін.);

г) кредитні інструменти (договори про кредитування, векселі і т. ін.);

д) інструменти страхування (страховий договір, страховий поліс);

е) інші види фінансових інструментів.

Ефективний механізм управління капіталом дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі і завдання, що стоять перед ним, сприяє результативному здійсненню функцій цього управління, особливо в сучасних умовах нестабільності економічного сектору країни.

Висновки і пропозиції. За результатами проведеного дослідження було виокремлено п'ять основних принципів ефективного управління капіталом підприємства, а саме: інтегрованість із загальною системою, комплексний характер формування управлінських рішень, високий динамізм управління, різноманітність підходів до розробки управлінських рішень та орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

При прийнятті перспективних управлінських рішень у сфері формування капіталу підприємства необхідно врахувати вплив всіх внутрішніх і зовнішніх чинників, що дозволить забезпечувати сумісність стратегії і тактики з можливостями підприємства, знизити вартість та визначити оптимальне співвідношення ресурсів, керувати рівнем фінансового ризику, впливати на рівень потреби в додатковому капіталі. Формування на підприємстві певного алгоритму етапів управління капіталом та їх дотримання дозволить збільшити як ефективність діяльності підприємства, так і спростити сам процес прийняття управлінських рішень щодо формування та використання капіталу.

Ефективне управління капіталом слід ототожнювати не лише з контролем за його рухом, але й можливістю планування майбутньої потреби в ресурсах, виявленню невикористаних внутрішніх резервів мобілізації капіталу.

Список літератури:

1. Бланк И. А. Управление капиталом: Учебный курс / И. А. Бланк. – К.: «Эльга, Ника-Центр», 2004. – 576 с. – С. 9-49.
2. Куц Л. Л. Капітал підприємства: формування та використання. Курс лекцій / Л. Л. Куц. – Тернопіль: Інфотехцентр, 2010. – 130 с. – С. 4-18.
3. Мних С. В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства [Текст] / за ред. проф. С. В. Мниха. – К.: КНТЕУ, 2005. – 232 с.
4. Рахаев Б. Управление капиталом на уровне предприятия / Б. Рахаев // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – № 12. – С. 110-115.
5. Управління корпоративними фінансами: Навчальний посібник / Н. М. Деєва, В. Я. Олійник, Т. Ф. Григораш [та ін.]. – К.: ЦУЛ, 2007. – 200 с. – С. 124-137.

Бровко Л.И., Капуш О.В.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

ЕТАПИ УПРАВЛЕННЯ КАПІТАЛОМ ПРІДПРИЯТТЯ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Аннотация

Статья посвящена исследованию основных заданий, целей и принципов эффективного управления капиталом предприятия. Проведено сравнение и анализ главных этапов управления формированием собственного капитала и привлечение заемного капитала предприятия. Приведен механизм управления капиталом предприятия в условиях нестабильности.

Ключевые слова: собственный капитал, заемный капитал, управление капиталом, этапы управления формированием капитала, механизм управления капиталом в условиях нестабильности.

Brovko L.L., Kapush O.V.

Dnepropetrovsk State University of Agriculture and Economics

STAGES OF CAPITAL MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE IN CONDITIONS OF INSTABILITY

Summary

The article is devoted to the exploration of main tasks, objectives and principles of the effective management of the enterprise capital. A comparison and analysis of the main stages of formation of management of own capital and debt capital of the enterprise was made. The mechanism of capital management of the enterprise in conditions of instability was showed.

Keywords: own capital, loan capital, capital management, stages of management of development of capital, the mechanism of capital management in the conditions of instability.

УДК 336.71:338.431

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Верзун А.А.

Львівський національний аграрний університет

Гончаренко Л.В.

Департамент агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації

В статті розглянуто сучасний стан банківського кредитування аграрного сектору Львівської області. Охарактеризовано основні тенденції залучення кредитних ресурсів, зокрема в розрізі їх строкowości. Аналізується вартість кредитних ресурсів, структура їх залучення за галузями. Досліджується місце держави у процесі стимулювання банківського кредитування аграрного сектору. Окреслено основні проблеми кредитного забезпечення аграрного сектору економіки.

Ключові слова: банківське кредитування, пільговий кредит, відсоткова ставка, цільове призначення, позичальник.

Постановка проблеми. Аграрні підприємства, і в першу чергу сільськогосподарські товаровиробники, відчувають всезростаючу потребу у кредитуванні своєї діяльності. При цьому, останнім часом, обсяги кредитних ресурсів наданих аграрним підприємствам мають чітку тенденцію до скорочення, що ставить їх у важке фінансове становище.

З одного боку, забезпечити ефективну фінансово-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств без залучення додаткових фінансових ресурсів, зокрема кредитних, не можливо. Як відомо, потреба сільськогосподарських товаровиробників у кредитних ресурсах, зумовлена довготривалістю виробничого циклу, повільною оборотністю виробничих запасів, строками проведення технологічних операцій та необхідністю концентрації значних фінансових ресурсів у короткострокових періодах для забезпечення безперервності виробництва та дотримання технологій.

З іншого боку, недостатня прибутковість та висока ризиковість сільськогосподарського виробництва, відсутність реальної високоліквідної застави відштовхує потенційних кредиторів від галузі.

Державне регулювання рівня цін на деякі види сільськогосподарської продукції, так званої соціальної групи, диспаритет цін, високий відсоток нетоварної продукції у валовій продукції

галузі і необхідність при цьому забезпечити продовольчу безпеку зумовлюють потребу у державному втручанні в процес належного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників фінансовими ресурсами.

Обмеженість можливостей бюджету щодо повноцінного фінансування потреб сільськогосподарських товаровиробників та низький рівень інвестиційної привабливості аграрної сфери загалом, змусили державу до пошуку дієвих механізмів залучення кредитних ресурсів у галузь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання щодо банківського кредитування аграрної сфери висвітлені у роботах Гудзь О.Є. [1], М.Я. Дем'яненко [2], П.А. Стецюк [5] та інших. Однак окреслені питання потребують подальшого дослідження, оскільки відсутній ефективний механізм кредитного забезпечення аграрних товаровиробників.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Банківське кредитування аграрних підприємств складний процес, учасниками якого є не тільки кредитори та позичальники, але й держава. Роль держави в даному процесі зводиться не просто до виконання регуляторних функцій, а і до безпосереднього фінансування частини витрат, пов'язаних з платою за кредитні ресурси. Невирішеною проблемою є забезпечення ефективного